

АНТРОПОЛОГІЯ МІСТА У КОНТЕКСТІ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

М. П. Препотенська

*кандидат філософських наук, старший викладач, доцент кафедри філософії
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут», Київ, Україна
p.mari@list.ru*

У статті здійснюється спроба поєднання здобутків теоретичної урбаністики у якості антропології міста та екзистенціального аналізу як методу гармонізації людського життя у місті. У співвідношенні сфери антропології міста та екзистенціального підходу доводиться, що за умови стресового фону мегаполіс поширює панораму граничних ситуацій, в яких зрештою виявляється екзистенціальна специфіка міського. У зв'язку з цим обґрунтовується необхідність введення поняття «буття-у-місті» як сукупної дефініції для характеристики екзистенціалів буття людини мегаполісу. Розглядаються найбільш деструктивні екзистенціали людського буття-у-місті: турбота, страх, відчуження, емоційне вигорання, самотність, втрата ідентичності, депресія, ескапізм, аномія, суїцидальний настрій. Визначається їхній причинно-наслідковий зв'язок, доводиться доречність привнесення схеми взаємодії екзистенціалів у систему екзистенціального аналізу, що дозволить посилити раціоналізацію людської свідомості. Тим самим поєднуються теоретичні здобутки антропології міста та екзистенціального підходу до буття людини. Показано, що тотальна об'єктивізація мегаполісу здатна долатися через креативність особистості, її готовність взяти відповідальності за власне життя у творенні «проєкту себе» та творенні міста. Згідно екзистенціальному підходу корекції особистості можливо творення змістовних модусів життя, отримання сенсу життя.

Ключові слова: антропологія міста, екзистенціальний аналіз, екзистенціал, ескапізм, депресія, самотність, аномія, емоційне вигорання, корекція.

ANTHROPOLOGY OF CITY IS IN THE CONTEXT OF EXISTENTIAL ANALYSIS

M. Prepotenska

*PhD in Philosophy, Associate professor, Department of Philosophy
National Technical University of Ukraine
«Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, Ukraine
p.mari@list.ru*

The attempt to combine achievements of theoretical Urban Studies as anthropology of city and existential analysis as method of harmonization of human life in city is made. In correlation of the anthropological field of city and existential approach it is proved that on condition of stress background megalopolis expands the panorama of frontier situations that in the end are existential specific affects of the municipal. In this connection the necessity of introduction of concept «being-in-city» as combined definition for description of existence of man of megalopolis is introduced. Most destructive existentials of human being-in-city are examined: anxiety, fear, alienation, emotional burning down, loneliness, loss of identity, depression, escapism, anomia, suicidal mood. Their connection is determined, the appropriateness of introducing of chart of co-operation of existential phenomena is proved in the system of existential analysis that allows to strengthen rationalization of human consciousness. The theoretical achievements of anthropology of city and existential going unite the same near existence of man. It is shown that total objectivation of megalopolis is able to be overcome through creativity of personality, her willingness to take responsibility for own life in creation of "project itself" and creation of city. According to existential approach in the correction of personality, creation of rich in content of life, meaning of life finding becomes possible.

Keywords: anthropology of city, existential analysis, existential phenomenon, escapism, depression, loneliness, anomie, emotional burning down, correction.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток людської цивілізації і культури напряму пов'язаний із процесами урбанізації. Нарощування великих міст (мегаполісів) детермінує якісні зміни у суспільному житті та у житті окремої особистості. Атмосфера натовпу, сенсорне різноманіття, прискорений темпоритм, залежність від технологічних засобів життєзабезпечення, – усе це змінює світосприйняття, впливає на тілесність і душевність людини, зрештою – на її екзистенцію. Адже мешканець мегаполісу, вибудовуючи свою сутність і сутність міста, водночас сам є продуктом міської симбіосфери. Звернення до людини як до центру урбанізаційних трансформацій спричиняє появу таких теоретичних підходів, які можна з повним правом назвати антропологією міста. Переживання буття у місті є досить актуальним предметом наукового розгляду, бо саме людина міста – головний соціальний актор сьогодення: у мегаполісах твориться історія. Є сенс встановити співвідношення сфери антропології міста та екзистенціального підходу, адже за умови стресового фону мегаполіс поширює панораму граничних ситуацій, в яких зрештою виявляється екзистенціальна специфіка міського. Ця задача оформлює дослідницьку логіку статті.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Якщо загальну лінію дослідження міста можна простежити від платонівської «Держави» через міркування про ідеальне місто епохи Відродження та Просвіти, складання художніх та архітектурних утопій, то зародження антропології великого міста пов'язано безпосередньо з поширенням таких міст з кінця XIX століття до наших днів. Першими значними мегаполісами Європи були Лондон і Париж, тож не випадково, що початкові оригінальні дослідження, звернені до природи людини міста, з'явилися саме у Британії та Франції: нариси про життя і працю людей у Лондоні Ч. Бута [30] та розгляд Параном-Дюшатле характерів асоціальних міських типів, зокрема, паризьких повій [34]. У витоках урбаністики – розмисли Ф. Енгельса про положення лондонської бідноти як особливої категорії людей, що перебувають на тваринному рівні виживання у великому місті [18]. Засадничі основи антропології міста містяться в урочищі соціології, у дослідженнях М. Вебера, Г. Зіммеля, Е. Гідденса. М. Вебер одним з перших показав, що велике місто, розширюючи простір контактів, звужує особистісне повноцінне спілкування [5]. Г. Зіммель, називаючи великі міста метрополіями, розкрив вплив грошової економіки та раціоналізації міського життя на зміни ціннісних орієнтацій людини, виникнення анонімної свободи, відчуження, руйнації соціальних зв'язків, поширення нервових розладів [11, 23–24]. Е. Гідденс розгорнув аналіз людського буття у місті на великому історико-філософському та соціологічному матеріалі, показуючи, як міська «локальність» співвідноситься з соціально-комунікативними намірами людини [8]. У соціологів Чиказької школи (Л. Мамфорд [33], Д. Г. Мід [19], Р. Парк [22], Л. Вірт [35]) знаходимо міркування про такі екзистенціально забарвлені аспекти буття людини у великому місті, як відчуження, насильство, ксенофобія, суїцидальність, інформаційна атака маскультури. Традиції Чиказької школи в наш час продовжено С. Сассен, яка ввела поняття «глобальне місто» та описала його складний комунікативний організм [24]. Вагомий вклад в антропологію міста внесли російські дослідники. В. Л. Глазичев у низці фундаментальних праць розкрив зв'язок архітектоники мегаполісу, міського простору та світу людської душі [9]. Г.З Каганов [12, 40–51] та Л. Б. Коган [13] розкрили взаємовплив життєвого середовища міста та самосвідомості людини. В. Вагін услід за Л. Віртом обґрунтував урбанізм як специфічний спосіб життя в середовищі нарощування простору і комунікацій [4]. На українських теренах антропологія міста у вимірі мегаполісу тільки зароджується, оскільки Україна має поки що 5 мегаполісів, проте урбаністичні процеси є гостро актуальними. Це спричинено не тільки швидкою руйнацією сіл, складною соціальною інфраструктурою провінцій та міграцією населення до мегаполісів, а й протилежними явищами: «вмиранням» деяких великих міст з причини знищення промислового виробництва та падіння демографічних показників. Серед українських дослідників слід окремо відзначити аналітичні праці щодо історичної урбаністики та специфіки мегаполісу В. А. Нікітіна [21] й дослідження Т. Возняка, який осягає феномен міста як «машину для життя», що має свій морфологічний та семантичний простір [6].

Одним з ефективних засобів діагностики та розв'язання особистісних проблем людини міста постає екзистенціальний аналіз, який, на відміну від класичних філософсько-психологічних та соціологічних підходів, звертається до онтологічно заглиблених підвалин буття людини та водночас використовує потенціал людської свідомості й мотивації. Теоретичні розробки щодо екзистенціального підходу до проблем людини сягають у загальну екзистенціальну традицію. Відштовхуючись від розуміння С. К'єркегором екзистенції як ставлення до себе та до іншого, як самотності суб'єктивності, багато вчених відзначають онтологічні та персоналістичні акценти в екзистенціальному аналізі. В. Шумський, уточнюючи поняття екзистенції, підкреслює, що екзисту-

юча людина здатна до самодетермінації, до вироблення системи цінностей у комунікації, і це формує її духовну сутність [28, 181–198]. Для подальшого уточнення поняття екзистенціального звернемося до художньої аналогії В. Франкла: «Літак не перестає бути літаком, коли він пересувається землею... Проте лише піднявшись у повітря, він доводить, що він літак. Так само людина починає поводити себе як людина, лише коли здатна подолати рівень психофізично-органістичної даності та поставитися до себе, не обов'язково протиставляючи себе самій собі. Ця можливість і є екзистенція (існування), а існувати – означає постійно виходити за межі себе» [26, 93]. С. Кривцова називає такий підхід «трьохвимірною моделлю людини»: психодинамічний та тілесний вимір у горизонтальній площині та духовний вимір – у вертикалі, протиставлений першим двом [14]. Екзистенція міської людини транслюється у зовнішній світ через певні екзистенціали, серед яких можуть бути типові модуси буття. Саме вони дають матеріал для екзистенціального аналізу, покликаною корегувати авторефлексію та мотивацію людини. Концепти екзистенціального аналізу відображено у низці філософсько-психологічних розмислів: Dasein-аналіз Л. Бінсвангера та М. Босса [2], американська модель Дж. Б'юдженталя [3], С. Мадді [15], Р. Мея [20], І. Ялома [29], персоналістичний контекст А. Ленгле [32], А. Меркуріо [17]. Практику екзистенціального аналізу докладно описували С. В. Кривцова [14], І. М. Майніна. Не дивлячись на різнобічні тлумачення ієрархії феноменів сутності та існування, майже усі дослідники підкреслювали особливу роль граничних ситуацій у виявленні екзистенції людини. При цьому варто пригадати ідею Ж.-П. Сартра щодо провідної відмінності екзистенціального підходу від інших, яка полягає в тому, що людина розглядається як *свідома* (курсив наш) істота, здатна раціонально обмірковувати власне життя та будувати у часі «проект себе» [23]. Направленість екзистенціального аналізу у майбутнє певним чином корелюється з урбаністичним вектором розвитку людства, адже міста переважно скеровані на проектні зрушення, на життєвий план. Не дивлячись на великий накопичений аналітичний та практичний матеріал щодо буття у великому місті, до цих пір бракує цілісної діагностики проблем мегаполісу з точки зору людської екзистенції. Нам здається, що за умови винайдення сукупності типових екзистенціалів буття у мегаполісі та встановлення їхньої взаємодії, можна отримати корисний матеріал для практики екзистенціального аналізу та антропологічних розвідок. Поєднуючи здобутки теоретичної урбаністики у якості антропології міста та екзистенціального аналізу як методу гармонізації людського життя у місті, спробуємо визначити це предметне поле.

Вище було зазначено специфічні риси симбіосфери мегаполісу, сутність яких пов'язана з переходом кількісних параметрів у якісні, адже величезний масштаб міста, його оптична «неохопленість» і поліцентризм формують певні переживання людини. Натовп, шумовий фон, темпоральні проблеми, технічні загрози від можливого відімкнення світла до технологічних катаклізмів, замкнений простір метро чи громадського транспорту у часи пік, непередбаченість вуличного життя від випадкових форс-мажорних обставин до багатолюдних акцій, збройних нападів чи навіть революцій, фатальна залежність від якості управління містом, конкуренції, від працевдавця, від курсу валют – далеко не повний список потенційно конфліктогенних факторів мегаполісу. Закономірним наслідком подібних явищ стають неврози великого міста, які здатні перетворитися у більш глибокі, екзистенціальні проблеми, викликати кризу сенсу життя.

Очевидно, що урбаністичний образ життя настільки глибоко вкорінений у світовідчуття, мислення і дії сучасного мешканця мегаполісу, що для його розгляду доречно ввести поняття «буття-у-місті». В ньому ми будемо вбачати сутнісні риси саме міського існування, зокрема в умовах мегаполісу. Кожен городянин має певну доміную в організації міського побуту, комунікації із колом рідних та незнайомих людей, у ставленні до роботи, дозвілля, споживання тощо. Ця ситуаційна специфіка переживань буття-у-місті не піддається опису, проте, повторимо, що, з нашої точки зору, на рівні життєвої очевидності існують типові екзистенціали буття-у-місті. Ми бачимо такі з них: турбота, страх, відчуження, емоційне вигорання, самотність, втрата ідентичності, агресія, депресія, аномія, ескапізм, суїцидальні настрої. Ці явища зазвичай деструктивні для людини, тому слід визначити їхній взаємозв'язок та намітити потенціал екзистенціального аналізу задля корекції.

Стартовий екзистенціал буття-у-місті – турбота. Це спричинено необхідністю постійного піклування про найбільш необхідне для власного життєзабезпечення. Хоча, пригадуючи піраміду базових потреб А. Маслоу, можна сказати, що усі базові потреби у місті можуть ставати предметом особливої турботи: прагнення безпеки, належності до групи, любові, самореалізації тощо. Потреба у безпеці є особливо проблематичною у криміногенних районах, потреба у групі інколи підмінюється ілюзією дружності у чисельних міських «тусовках», любов межує із самотністю, а самореалізація, не дивлячись на панораму вибору, часто пов'язана з необхідністю заробляти гроші, ігноруючи поклик. До того ж схвильованість сучасного городянина значно посилюється інформаційною атакою ЗМІ, нав'язуванням стереотипів успішного життя, включаючи рекламні

бренди споживання. Намагаючись бути не гірше за інших, людина інколи загублює власні духовні орієнтири. Напруга у боротьбі за ласий шматок і місце під сонцем в атмосфері великого міста породжує хронічний фон тривоги та може призвести до зациклення на консьюмеризмі. В атмосфері суспільства споживання, враховуючи широкі споживчі пропозиції, людина міста здатна стати рабом речей. Емоційна залежність від купівлі товарів – особливий вид турботи, яка продукує певну святковість у світовідчутті та викликає аналогію з наркотичною залежністю. Підсилення цього феномену, на наш погляд, пов'язане ще й з таким нюансом: персонал сучасних магазинів великого міста натренований показувати доброзичливість, нести симулякри любові й допомоги, а цей фактор впливає на людей, які відчувають дефіцит емпатії у своєму житті. Зазначимо, що взагалі в наш час дозвілля багатьох мешканців мегаполісів присвячено здебільшого відвідуванню торговельних центрів, ніж культурних закладів.

Окремою проблемою мегаполісу є страхи великого міста. Вони утворюють полігон для росту фобій та інших патологічних станів. Страх запізнитися у справах з причини пробок на автошляхах, страх аварій, страх втратити роботу, страх за власне помешкання, дискомфорт у тісноті натовпу – це тільки деякі поширені страхи міста. Новаційними з них у вітчизняних мегаполісах можна вважати, на жаль, страх перед міліцією та ДАІ, навіть боязнь потрапити під сосульку чи у зіпсований каналізаційний люк, себто страх перед недбалістю служб міста. Страхи підсилюються великим інформаційним навантаженням, особливо негативними новинами, оточенням відчуженого натовпу, метушнею та необхідністю бути мобільним і готовим до викликів. Ще одним значним страхом міських жителів є страх за дітей у великому місті, які можуть опинитися у форсмажорних обставинах та виявитися безпомічними. Очевидно, що наявність великих і малих загроз по-особливому експлуатує людську уяву і може спричинити звичку до катастрофічного мислення. Недарма більшість сучасних фільмів-фентезі пов'язані з есхатологічними фантазіями щодо мегаполісів.

Ще одним з типових переживань людини великого міста є відчуження – від роботи, від людей, від міста взагалі. Згадаємо, що проблема відчуження має чималу історію теоретичного обміркування. Ще Т. Гоббс, Й. В. Гете, Ж. Ж. Руссо зазначили фатальну невідповідність між людиною і суспільством, індивідом і державою, цілями та засобами їхнього досягнення, Гегель розтлумачив увесь об'єктивний світ як «відчужений дух» [7, 263–264], а Л. Фейербах побачив у відчуженні людської сутності екзистенціальну безвихідь як основу релігії [5], К. Маркс виводив тотальне відчуження з капіталістичного способу виробництва [16, 93]. У мегаполісі сьогодення проблема відчуження демонструє згадані «класичні» симптоми, проте набуває й нових форм. Одним з прикладів є феномен емоційного вигорання. Дж. Фрейденберг, вводячи це поняття у науковий обіг у 1974 році, характеризував ним психічний стан людей «допоміжних» професій (менеджери, лікарі, юристи, соціальні працівники, психіатри, психологи, вчителі тощо), які більшу частину доби знаходяться у людському загалі, інтенсивно спілкуються з клієнтами, пацієнтами та згодом втрачають чутливість до людей й до себе [31, 159–165]. Мегаполіс, на відміну від селищ і малих міст, є суцільним масштабним людським загалом. Майже кожний крок людини у місті пов'язаний із залежністю від інших. Можна сказати, велике місто тримається суто на людському факторі, на взаємозалежності: пасажир – водій, пацієнт – лікар, покупець – продавець, підлеглий – начальник, учень – вчитель тощо. Якщо окремих індивідів припускається помилки у виконанні професійних завдань, страждає багато інших людей. Може бути, що й адресати професійного впливу переживають емоційне вигорання, адже для них той, хто впливає, також є одним з багатьох персонажів на конвеєрі міського життя. Звідси – небезпека тотальної об'єктивації великого міста. Поряд з емоційним вигоранням спостерігається тісно пов'язаний з ним феномен «працеголізму». В. Франкл вдало назвав цей феномен професійною гіперінтенцією (зацикленістю на роботі) та відзначив поширеність неврозу вихідного дня й екзистенціальної фрустрації у тих, хто роботу перетворив у сенс життя [27].

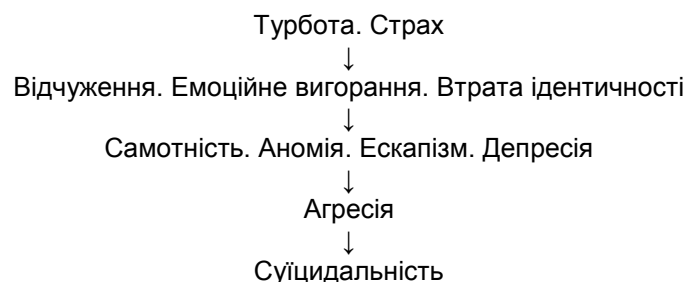
Самотність – наступний екзистенціал буття-у-місті. Ми маємо ґрунтовні філософські рефлексії щодо самотності в екзистенціальній філософії, у філософії діалогу, у постмодерністському дискурсі та у психології, проте самотність людини мегаполісу ще чекає актуальних розробок. Адже почуття самотності серед мільйонів людей, самотність у натовпі, серед чисельних спокус для розваги і можливостей духовного розвитку є парадоксальною. Самотність не просто присутня у мегаполісах, а має тенденцію розростання, як кількість освітлених вікон нічного міста, що певним чином можна сприймати як індикатор самотності у подружньому житті. Екзистенціал самотності логічно витікає з зазначених попередніх феноменів, адже турбота, страх та відчуження провокують у світосприйнятті людини недовіру до ближніх, звичку судити про оточення поверхнево, не бажаючи вдивлятися у глибини чужої душі. Поверхневість стимулює до нарощування комунікативних зв'язків, проте унеможлиблює справжнє екзистенціальне спілкування, яке потре-

бує глибокої душевної роботи на рівні «Я-Ти». Тому знайдення сродної душі стає у місті інколи такою ж проблемою, як і знайдення сродної праці.

Необхідною компонентою повноцінного життя особистості є відчуття ідентичності. У розумінні цього феномену ми приєднуємося до тлумачення М. Гайдеггера, який використовує поняття «тожсамість» для позначення Я (само-буття), тобто такого суцього, яке може сказати «Я». Криза ідентичності як складова антропологічної кризи – прикмета нашої епохи. Об'єктивізація та відчуження, інтенсифікація робочого ритму життя неухильно стирає риси індивідуальності, робить людину однією з багатьох. У системі багатомільйонних соціально-комунікативних трансакцій особистість нівелюється, втрачає власне «Я», поволі об'єктивується до безликих соціальних ролей: перехожого, пасажера, відвідувача, пацієнта, покупця тощо. При цьому, як слушно зазначають деякі вчені, мегаполіси начебто породжують нову людину – особистість з «глобальною» ідентичністю, поза національними, релігійними, культурними ідентичностями. Проте така ідентичність ілюзорна, хибна, бо не несе екзистенціально зачеплених ознак. «У запустінні, де я загублений, мені байдуже емпіричне пізнання моєї схожості з іншими, бо сутність мене полягає в тому, що ніщо і ніколи не може замінити: почуття моєї фундаментальної недостовірності розташовує мене у світі, де я залишаюся йому стороннім, абсолютно стороннім» [1, 226].

Звернемо увагу на такий екзистенціал буття-у-місті, як агресія. Її нарощування прямо пов'язане з соціальними негараздами, складнощами пересування великим містом, досить жорсткими дисциплінарними рамками роботи і дозвілля. У пострадянських мегаполісах, на відміну від західних, атмосфера неприязні та пригніченості у міському натовпі більш помітна. Мабуть, це спричинено не тільки соціально-економічною нестабільністю, а й чинником низького розвитку вуличної культури. Вуличні перформенси, вернісажі, свята хоча і відбуваються періодично у містах Східної Європи, ще не стають значними культуротворчими факторами міського дрейфу. Тому пересування містом зазвичай має суто функціональний характер, далекий від процесів споглядання та співпереживання культурних артефактів. Агресія часто-густо має захисний характер як найбільш примітивна форма оборони у конкурентному середовищі городян. Такі явища, як вуличне хамство, нецензурна лайка у громадських місцях, звичка забруднювати довкілля – історично складені недоліки соціальної поведінки наших міських мешканців, які потребують, звісно, корекції через виховання, освіту та певний правовий дискурс.

Однією з клінічних та екзистенціальних за свою природою хвороб нашого часу є депресія – загублення смаку життя, пригнічений стан душі, переживання безрадісності та покинутості. В проекції депресії також можна спостерігати явища аномії, ескапізму, суїцидальні настрої. Втрата сенсу життя – основа деструктивних станів людини мегаполісу, яка заплуталася у лабіринті життєвих проблем і не здатна самотужки знайти вихід з них. Феномен аномії, який у свій час обґрунтували Е. Дюркгейм [10, 370], та Р. Мертон [18] як хаотичний стан розгубленості, апатії та здатності до асоціальних вчинків, набув неабиякого розмаху у мегаполісах, особливо, на пострадянському просторі. Повторимо, що деякі мегаполіси України є «вмираючими» за своїми демографічними та промисловими показниками, до того ж цілі регіони країни офіційно визнано «депресивними зонами». Ці обставини багато у чому детермінують стресовий фон буття-у-місті. Витісняючи негативні фактори буденності, людина здатна здійснити екзистенціальну втечу від реалій життя, увійти в ескапізм. Поширення ескапізму навіть у благополучних мегаполісах світу сьогодні напряму пов'язане з розвитком комп'ютерних технологій, віртуальних ігор, соціальних мереж, які здатні увести від пересічних проблем у вимір ілюзорності, фентезі, уявної «потойбічності». Треба відзначити й такий сумний екзистенціал буття-у-місті як суїцидальний настрій. Він спричинений загальним пресинговим характером великого міста й самотністю людини у критичному переживанні. Відомо, що найбільший відсоток самогубців – серед чоловіків і підлітків. І хоча в багатьох випадках причини трагічних вчинків залишаються невідомими, можна зазначити деякі типові детермінанти вкрай деструктивних станів відчаю і безвиході, підсилені мегаполісом. Зокрема, для чоловіків катастрофічним може стати безробіття, для підлітків – самотність, емоційна вразливість і незахищеність. Мости і хмарочоси зазвичай стають жажливими декораціями суїцидів. Як пов'язані між собою зазначені феномени деструктивних переживань людини міста? На нашу думку, між ними існує причинно-наслідковий зв'язок. Представимо його через таку схему:

Надмірна турботливість у мегаполісі межує із страхом загубити життєві блага. Атмосфера натовпу і напружена праця призводять до емоційного вигорання, відчуження, ескапізму та депресії. Не маючи змоги самотужки подолати критичну ситуацію, людина впадає у компенсаторну агресію, яка інколи направляється на саму себе.

ВИСНОВКИ

Отже, маючи винайдену «матрицю» руйнівних екзистенціалів, у площині екзистенціального аналізу можемо підібрати методи корекції людської особистості. Використовуючи, зокрема, ідеї А. Ленгле [35] про фундаментальні мотивації людини, у площину свідомості можливо перевести проблему ескапізму, депресію розтлумачити як когнітивну реакцію «завмирання» у складних життєвих обставинах, разом із пацієнтом усвідомити цей стан через збудження волі та подолання екзистенціального вакууму. Метод логотерапії В. Франкла [27] покликаний відтворити в людині творче начало, повернути сенс життя, подолати синдроми відчуження та емоційного вигорання. Зазначений причинно-наслідковий зв'язок деструктивних екзистенціалів буття-у-місті надає додаткову раціональну терапевтичну аргументацію суб'єкту переживань, який зможе зрозуміти необхідність перервати «ланцюг» руйнівних екзистенціалів, аби знайти смислоутворюючі модули життя, повернутися до творчості та всебічної реалізації власного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батай Ж. Из «Внутреннего опыта» // Танатография Эроса : Жорж Батай и французская мысль середины XX века / Ж. Батай. – СПб. : АХИОМА, 1994. – С. 223–227.
2. Бинсвангер Л. Бытие-в-мире / Л. Бинсвангер. – М. : КСП; СПб. : Ювента, 1999. – 300 с.
3. Бьюдженталь Дж. Искусство психотерапевта / Дж. Бьюдженталь. – СПб. : Питер, 2001. – 304 с.
4. Вагин В. В. Социология города [Электронный ресурс] / В. В. Вагин. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Vagin/02.php.
5. Вебер М. Город. Избранные произведения / М. Вебер. – М. : Прогресс, 1990. – 808 с.
6. Возняк Т. С. Феномен міста / Т. Возняк. – Львів: І, 2009. – 334 с.
7. Гегель Г. В. Ф. Феноменология духа / Г. В. Ф. Гегель // Сочинения. – М. : Советская энциклопедия, 1959. – Т. 4. – С. 263–264.
8. Гидденс Э. Устройство общества : Очерк теории структуризации / Э. Гидденс. – М. : Академический Проект, 2003. – 528 с.
9. Глазычев В. Урбанистика / В. Глазычев. – М. : Европа, 2008. – 220 с.
10. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда / Э. Дюркгейм. – М. : Канон, 1996. – 370 с.
11. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь / Г. Зиммель. – М. : Логос, 2002. – С. 23–34.
12. Каганов Г. З. Среда обитания и образы истории / Г. З. Каганов. – М. : Человек, 1997. – С. 40–51.
13. Коган Л. Б. Быть горожа нами / Л. Б. Коган. — М. : Мысль, 1990. – 205 с.
14. Кривцова С. В. Шкала экзистенции (Existenzskala) А. Ленгле и К. Орглер // Экзистенциальный анализ. Бюллетень №1. – М. : ИЭАПП, 2009. – 54 с.
15. Мадди С. Теории личности. Сравнительный анализ / С. Мадди. – СПб. : Речь, 2002. – 486 с.
16. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года / К. Маркс, Ф. Энгельс // Сочинения. – М. : Изд-во. Полит. лит-ры, 1974. – Т. 42. – С. 93–100.
17. Меркурио А. Экзистенциальная антропология и персоналистическая метапсихология / А. Меркурио. – М. : Психотерапия, 2003. – 249 с.
18. Мертон Р. Социальная структура и аномия / Р. Мертон // Социология преступности : Современные буржуазные теории. – М. : Прогресс, 1966. – С. 309.
19. Мид Дж. Г. Избранное: Сб. переводов / Г. Дж. Мид. – М. : РАН. ИНИОН, 2009. – 290 с.
20. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Р. Мэй. – М. : Класс, 1999. – 144 с.
21. Никитин В. А., Никитина Е. И. Принцип города : организационное предприятие [Электронный ресурс] / В. А. Никитин, Е. И. Никитина. – Режим доступа : <http://circle.ru/personalia/nikitin/pg.html>.
22. Парк Р. Городское сообщество как пространственная конфигурация и моральный порядок / Р. Парк // Социальные и гуманитарные науки. Сер. 11. Социология. – 2000. – № 3. – С. 136–150.
23. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм / Ж.-П. Сартр // Сумерки богов. – М. : Политиздат, 1989. – С. 319–344.

24. Сассен С. Глобальные города: постиндустриальные производственные площадки [Электронный ресурс] / С. Сассен // Прогнозис. – 2005. – № 4. – Режим доступа : <http://www.journal.prognosis.ru/a/2005/04/10/44.html>.
25. Фейербах Л. Сущность христианства / Фейербах Л. // Избранные философские произведения : в 2 т. – Т. 2. – М. : Полит. лит-ра, 1955. – С. 7–305.
26. Франкл В. Духовность, свобода и ответственность / В. Франкл // Человек в поисках смысла. – М. : Прогресс, 1990. – С. 93–97
27. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М. : Прогресс, 1998. – 369 с.
28. Шумский В. Б. Онтологическое и персоналистическое направления в экзистенциальной психологии: сравнительный анализ / В. Б. Шумский // Экзистенциальный анализ. Бюллетень. – М. : ИЭАПП, 2009. – С. 181–198.
29. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия / И. Ялом. – М. : Класс, 1999. – 576 с.
30. Booth Ch. The life and Labour of the people in London. 17 Vols. L., 1903. – 297 p.
31. Freudenberger H.J. Staff burn-out / H. J. Freudenberger // Journal of Social Issues, 1974. – P. 159–165.
32. Längle A. Personale Existenzanalyse. Wertbegegnung. Phänomene und methodische Zugänge. Wien: GLE-Verlag, 1993. – С. 133-160.
33. Mumford L. The city in history / Mumford L. – N.Y. : Harvest Book Harcourt, Inc, 1989. – 615 p.
34. Parent-Duchatelet «De la prostitution dans la ville de Paris, considérée sous le rapport de l'hygiène publique de la morale et de l'administration» «Annales d'hygiène ne». 1836.
35. Wirt L. Urbanism, as way of life. In. R. Sennet// Classical essays in urban culture. Appleton Century Grofts. New York. 1969. – 233 p.

REFERENCES

1. Batai, Zh. (1994) Iz «Vnutrennego opyta». Tanatografiia Erosa : Zhorzh Batai i frantsuzskaia mys' serediny XX veka. Sankt-Pnterburg : AXIOMA, 223–227.
2. Binsvanger, L. (2001) (1999) Bytie-v-mire. Moskva : KSP; Sankt-Pnterburg : luventa.
3. B'iudzhental', Dzheims. Iskusstvo psikhoterapevta. Sankt-Pnterburg : Piter.
4. Vagin, V. V. Sotsiologiiia goroda. The Access Mode : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Vagin/02.php.
5. Veber, M. (1990) Gorod. Izbrannye proizvedeniia. Moskva : Progress.
6. Voznjak, T. S. (2009) Fenomen mista. L'viv : Ī.
7. Gegel', (1959) Fenomenologiiia dukha. Soch., t. 4, Moskva : Sovetskaia entsiklopediia, 263–264.
8. Giddens, E. (2003) Ustroenie obshchestva : Ocherk teorii strukturatsii. Moskva : Akademicheskii Proekt.
9. Glazychev, V. (2008) Urbanistika. Moskva : Evropa.
10. Diurkgeim, E. (1996) O razdelenii obshchestvennogo truda. Moskva : Kanon.
11. Zimmel', G. (2002) Bol'shie goroda i dukhovnaia zhizn'. Moskva : Logos, 3-4 (34), 23–34.
12. Kaganov, G. Z. (1997) Sreda obitaniia i obrazy istorii. Moskva : Chelovek, №1,2, 40–51.
13. Kogan, L. B. (1990) Byt' gorozhanami. Moskva : Mys'.
14. Krivtsova, S. V. (2009) Shkala ekzistentsii (Existenzskala) A. Lengle i K. Orgler. Ekzistentsial'nyi analiz, Biulleten' № 1. Moskva : IEAPP.
15. Maddi, S., Avidon, I., Batustin, A., Rumiantseva, P. (2002) Teorii lichnosti. Sravnitel'nyi analiz. Sankt-Peterburg : Rech'.
16. Marks, K., Engel's, F. (1974) Ekonomicheskoe-filosofskie rukopisi 1844 goda Marks K Sochineniia. Moskva : gos. Izd-vo. Polit. lit-ry, T. 42, 93–100.
17. Merkurio, A. (2003) Ekzistentsial'naia antropologiiia i personalisticheskaia metapsikhologiiia. Moskva : Psikhoterapiia.
18. Merton, R. (1966) Sotsial'naia struktura i anomiiia. Sotsiologiiia prestupnosti : Sovremennye burzhuaznye teorii. Moskva : Progress.
19. Mid, Dzh. G. (2009) Izbrannoe : Sb. perevodov. Sost. i perevodchik V. G. Nikolaev. Moskva : RAN. INION.
20. Mei, R. (1999) Iskusstvo psikhologicheskogo konsul'tirovaniia. Moskva : Klass.
21. Nikitin, V. A., Nikitina, E. I. (2000) Printsip goroda : organizatsionnoe predpriatie. Tol'iatti. The Access Mode : <http://circle.ru/personalia/nikitin/pg.html>.
22. Park, R. (2000) Gorodskoe soobshchestvo kak prostranstvennaia konfiguratsiia i moral'nyi poriadok. Sotsial'nye i gumanitarnye nauki. Ser. 11. Sotsiologiiia. Moskva, 3, 136–150.
23. Sartr, Zh-P. (1989) Ekzistentsializm – eto gumanizm. V kn. : Sumerki bogov. Moskva : Politizdat, 319–344.

24. Sassen, S. (2005) Global'nye goroda : postindustrial'nye proizvodstvennye ploshchadki. Prognosis, 4, <http://www.journal.prognosis.ru/a/04/10/44.html>.
25. Feierbakh, L. (1955) Sushchnost' khristianstva. Izbr. f. pr. v 2 tomakh. Tom 2. Moskva : Polit.lit-ra, 7–305.
26. Frankl, V. (1990) Dukhovnost', svoboda i otvetstvennost'. V sb. «Chelovek v poiskakh smysla». Moskva : Progress, 93–97.
27. Frankl, V. (1998) Chelovek v poiskakh smysla. Sbornik. Moskva : Progress.
28. Shumskii, V. B. (2009) Ontologicheskoe i personalisticheskoe napravleniia v ekzistentsial'noi psikhologii : sravnitel'nyi analiz. Ekzistentsial'nyi analiz. Biulleten'. Moskva : IEAPP, 181–198.
29. Ialom, I. (1999) Ekzistentsial'naia psikhoterapiia. Moskva : Klass.
30. Booth, Ch. (1903) The life and Labour of the people in London. 17 Vols. London.
31. Freudenberger, H.J. (1974) Staff burn-out. Journal of Social Issues, 159–165.
32. Längle, A. (1993) Personale Existenzanalyse. Wertbegegnung. Phänomene und methodische Zugänge. Wien : GLE-Verlag, 133–160.
33. Mumford, L. (1989) The city in history. N.Y. : Harvest Book Harcourt, Inc.,
34. Parent-Duchatelet. (1836) «De la prostitution dans la ville de Paris, considérée sous le rapport de l'hygiène publique de la morale et de l'administration» «Annales d'hygiène»..
35. Wirt, L. (1969) Urbanism, as way of life. In. R. Sennet Classical essays in urban culture. Appleton Century Grofts. New York.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2013 р.